

Ὅρθοδοξία καὶ Ἑλληνισμός (Runciman Steven)

Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Ιστορία, Αρχαιολογία, Παλαιογραφία, Στρατιωτικά & Εθνικά θέματα

Χάρης στὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία ἤλθε στὸν κόσμον αὐτὸ σὲ μιὰ μοναδική στιγμή τῆς ἱστορίας του. Οἱ Ρωμαῖοι, εἶχαν μόλις ὀλοκληρώσει τὴν κατάκτηση ὅλου τοῦ μεσογειακοῦ κόσμου, προσφέροντας ἔτσι μιὰ τεράστια ἔκταση, ὅπου ἄνθρωποι καὶ ἰδέες μποροῦσαν νὰ ταξιδεύουν ἀνεμπόδιστα. Περισσότερο ἴσως σημαντικό ἦταν τὸ γεγονός ὅτι στὴν πολιτισμικὴ ζωὴ αὐτῆς τῆς περιοχῆς δέσποζαν σοφοὶ καὶ διδάσκαλοι γαλουχημένοι στὶς παραδόσεις τοῦ Κλασσικοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου. ἡ ἐξαιρετικὴ ἐμβρίθεια τῶν φιλοσόφων, ἐπιστημόνων καὶ καλλιτεχνῶν, πὺ ἀρχικῶς συναντᾶμε στὶς περιοχές τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἀπλώθηκε, χάρις στὴν τόλμη τῶν Ἑλλήνων καὶ τὶς κατακτήσεις τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, σὲ ὅλες τὶς χώρες τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου. Οἱ μεγάλες καὶ ἐπιφανεῖς πόλεις πὺ εἶχαν ἀνθήσει στό πέρασμα τῶν Μακεδόνων, ἰδιαιτέρως ἡ Ἀλεξάνδρεια στὴν Αἴγυπτο, τώρα διέθεταν σοφοὺς ἀναθρεμμένους στὴν Ἑλληνικὴ παράδοση, πὺ εἶχε ἐμπλουτισθεῖ καὶ ἀπὸ τὶς παραδόσεις τῶν παλαιότερων αὐτοκρατοριῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ἀκόμη καὶ αὐτὴ ἡ Ρώμη καὶ οἱ δορυφόροι της

προσέβλεπαν στην Ελλάδα για την πολιτισμική υποδομή τους.

Έτσι η Χριστιανική Εκκλησία από τα πρώτα της χρόνια είχε να αντιμετωπίσει την πρόκληση του Έλληνισμού. Τί έννοοῦμε μέ τόν ὄρο \“Έλληνισμός\”; Δέν εἶναι ταυτόσημος μέ τόν Έλληνικό Έθνισμό, ἄν καί οἱ σημερινοί Έλληνες δικαίως μποροῦν καί διεκδικοῦν τήν συγγένεια μέ τούς διανοητές καί καλλιτέχνες τῆς Κλασσικῆς Ελλάδος, τῶν ὁποίων τήν γλώσσα καί τήν γῆ κληρονόμησαν. Νομίζω πῶς Έλληνισμός εἶναι βασικῶς μιᾶ στάση τοῦ νοῦ, ἡ ἀναζήτηση μιᾶς ἐρμηνείας τοῦ κόσμου στόν ὁποῖο ζοῦμε, ἡ ἐπιμονή γιά τήν γνώση ὅλων τῶν φαινομένων του καί ἡ ἐλπίδα πῶς μποροῦμε νά κατανοήσουμε τά λάθη, τίς θλίψεις καί τίς τραγωδίες του, πράγμα πού τελικῶς θά μᾶς καταστήσει ἰκανούς νά φθάσουμε στήν ἄρμονία πού τό ἀνθρώπινο γένος πρέπει νά ποθεῖ. Ἦταν ἕνα τρομακτικό καθῆκον. Πολλοί Έλληνες φιλόσοφοι – καί πολλοί φιλόσοφοι σήμερα – ἦσαν εἰλικρινά ἀπαισιόδοξοι. Ὅμως ὁ ἐρχομός τοῦ Χριστιανισμοῦ φάνηκε σέ ἄλλους νά προσφέρει μιᾶ λύση. Ἡ αὐστηρή ἐμμονή του στίς ἠθικές ἀξίες, σέ συνδυασμό μέ τήν ἔμφαση πού ἔδινε στήν ἀγάπη καί τήν πίστη του στήν τελική λύτρωση, γοήτευσε πολλούς στοχαστές. Ἀλλά γιά νά γίνει ἀποδεκτός στόν κόσμο τῆς διανοήσεως ὄφειλε νά συνταυτισθεῖ τρόπον τινά μέ τόν κυρίαρχο Έλληνισμό. Καί ἦταν τό μεγάλο ἐπίτευγμα τῶν πρώτων Χριστιανῶν Πατέρων, κυρίως, νομίζω, τῶν Καππαδοκῶν, τό ὅτι μπόρεσαν καί ἐξέφρασαν τό Χριστιανικό δόγμα μέ ὄρους πού ἦσαν ἀποδεκτοί ἀπό τούς φιλοσόφους. Οἱ δέ μεγάλες Οἰκουμενικές Σύνοδοι

πρόσφεραν τό φιλοσοφικό υπόβαθρο, τό όποίο χρειαζόταν ή Έκκλησία.

Η συμμαχία μέ τόν Έλληνισμό διασφάλισε τό μέλλον τής Έκκλησίας. Άλλά μέ τό πέρασμα τοῦ χρόνου καί τήν μεγάλη έξάπλωση τοῦ Χριστιανισμοῦ, έμφανίζονταν τάσεις πού άπέρριπταν τήν Έλληνική προσέγγιση. Ήσαν οί πιστοί πού έμεναν άποκλειστικά στό έβραϊκό υπόβαθρο τοῦ Χριστιανισμοῦ, οί φονταμενταλιστές, πού υπάρχουν μέχρι σήμερα, καί πού επέμεναν στήν άυστηρή τηρήση άκαμπτων ήθικῶν κανόνων καί τελετουργικῶν τυπικῶν καί στήν κατά γράμμα έρμηνεία τής Άγίας Γραφής. Περισσότερο άξιοσημείωτη καί καθοριστική είναι άκόμη ή γενική τάση τῶν Έκκλησιῶν τής Δυτικῆς Εὐρώπης καί τῶν διαδόχων τους νά υιοθετοῦν μία άκαμπτη στάση στήν θεολογία τους. Τοῦτο όφείλεται στίς ιστορικές συγκυρίες.

Όταν ή Ρωμαϊκή αὐτοκρατορία κατέρρευσε από τίς βαρβαρικές καταλήψεις, ἦσαν οί δυτικές, λιγότερο πολιτισμένες, έπαρχίες, πού έπесαν πρῶτες στά βαρβαρικά χέρια. Κι όταν οί Ρωμαῖοι διοικητές αναγκάσθηκαν νά παραιτηθοῦν, ή μόνη έναπομείνασα μορφωμένη τάξη ἦταν ό κλήρος. Αὐτός δέν περιορίσθηκε μόνο στό καθήκον του νά μεταστρέψει στόν Χριστιανισμό τούς εισβολείς. Επί πλέον προμήθευσε τούς νέους άρχοντες μέ έγγραμμάτους υπαλλήλους καί, πρό πάντων, νομικούς. Ο νόμος ἦταν ή μεγάλη συμβολή τῶν Ρωμαίων στόν πολιτισμό. Πλήν όμως ή άκαμπτη έφαρμογή του ἦταν αντίθετη πρός τήν παράδοση τοῦ Έλληνισμοῦ. Οί Ρωμαῖοι θεολόγοι άπαιτοῦσαν άκριβεῖς φόρμουλες καί λογικά έπιχειρήματα, όπως αναπτύχθηκαν από εκείνον τόν άξιόλογο διανοητή, τόν Θωμά Άκινάτη.

Στίς Άνατολικές έπαρχίες όμως, στό Βυζάντιο, οί νομικοί δέν ανῆκαν στόν κλήρο, ἦσαν λαϊκοί, καί μιὰ πιό φιλελεύθερη θεολογία ἦταν έπιτρεπτή, ένῶ τηροῦνταν άνέπαφα τά θεμελιώδη Χριστιανικά δόγματα, τό δόγμα τής Ένανθρωπήσεως καί τό δόγμα τής Σωτηρίας. Πρό πάντων, ένῶ οί Δυτικές Έκκλησίες δέν αισθάνονταν ποτέ άνετα μέ τούς μυστικούς πού έμφανίζονταν στούς κόλπους των -άν καί δέν ἦταν δυνατόν νά μήν αναγνωρίσουν τήν αγιότητα κάποιων μορφῶν, όπως ό Άγιος Ίωάννης τοῦ Σταυροῦ καί ή Άγία Τερέζα τής Άβίλα- στήν Άνατολική Έκκλησία ό μυστικός ἦταν έλεύθερος νά βρεῖ τόν δικό του δρόμο πρός τήν σωτηρία. Έδῶ είχε διατηρηθεῖ ή Έλληνική στάση. Δέν υπῆρξε ποτέ καμία σοβαρή προσπάθεια νά έμποδιστεῖ ή προσωπική αναζήτηση τοῦ Θεοῦ.

Σέ αὐτόν τόν βαθμό ή παράδοση τοῦ Έλληνισμοῦ έχει έπιζήσει στήν Όρθόδοξη Έκκλησία. καί νομίζω πώς είναι άκόμη άπαραίτητη σήμερα. Η προσπάθεια τῶν Δυτικῶν Έκκλησιῶν νά έκσυγχρονίζουν τήν θρησκεία περιορίζει τό αἰώνιο μήνυμά της καί ή μέριμνα νά υποτάξουν τήν θεολογία στήν λογική συμφώνως πρός τά σύγχρονα κοσμικά στερεότυπα άπλῶς οδηγεί τόν λαό τοῦ Θεοῦ στόν άγνωστικισμό ή άκόμη καί τόν άθεισμό. Άν όμως οί Όρθόδοξοι διατηρήσουν τήν συμμαχία τους

μέ τόν Ἑλληνισμό, θά μπορέσουν νά διατηρήσουν τήν πνευματικότητά τους. Ἴσως μετά ἀπό ἕναν αἰώνα ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία θά εἶναι ἡ μόνη ἀπό τίς μεγάλες Χριστιανικές Ἐκκλησίες πού θά ἔχει ἐπιζήσει, ἀφοῦ μόνη αὐτή θυμᾶται πῶς ἡ θρησκεία εἶναι μυστήριο, καί πῶς ὁ Χριστιανός, βοηθούμενος ἀπό τούς φιλοσόφους καί τούς θεολόγους τοῦ παρελθόντος καί ὄχι τρομοκρατούμενος ἀπό αὐτούς, δύναται νά ἀκολουθήσει τίς παραδόσεις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καί μαζί μέ τούς ὁμοπίστους ἀδελφούς του, παραμένοντας εὐπειθές τέκνο τῆς Ἐκκλησίας του, νά βρεῖ τόν δικό του δρόμο πρὸς τήν σωτηρία.

Πηγή: agiazoni.gr